

1

Мій зв'язок із місис Демпстер, що тривав усе життя, почався о 17:58, 27 грудня 1908 року — мені тоді було десять років і сім місяців.

Я можу датувати цю подію з такою точністю, бо у той день катався на санчатах зі своїм одвічним другом і ворогом Персі Бойдом Стонтоном, і ми сварилися, бо ж його чудові нові санчата, подаровані на Різдво, відставали від моїх старих. У наших краях ніколи сильно не сніжило, а втім, того Різдва насипало достатньо, щоби майже повністю вкрити найвищі сухі травинки у полях; високі полози й дурнують кермо його санчат у такому глибокому снігу поводитися незграбно й застрягали, а мої низенькі й старі були ладні й по траві без снігу ковзати.

Той день видався для нього принизливим, а принижений Персі починав мститися. Завдяки заможним батькам одяг у нього був справним, а рукавиці — шкіряними, ще й з крамниці в місті, тоді як мої вовняні зв'язала мати; тож було геть неправильно, що його розкішні санчата не могли обігнати мої, і коли ця несправедливість стала очевидна, Персі роздратувався. Він зневажливо відгукнувся про мої санчата, пирхнув на мої в'язані рукавиці, а тоді й узагалі сказав, що його батько кращий за мого. Замість врізати йому — а з цього

почалася би бійка, яка цілком могла закінчитися нічиєю, а то й моєю поразкою, — я сказав: ну й добре, я пішов додому, а він може лишатися в полі сам. Це було винахідливо з мого боку, бо ж я знав, що вечеря вже близько, а в нас було заведено нікому й ніколи до столу не запізнюватися. Таким чином я дотримувався домашнього правила і водночас лишав Персі ні з чим.

Тож я пішов назад до селища, а він — слідом за мною, вигадуючи все нові образи. Дразнився, що я не йду, а гойдаюся, як стара корова; моя вовняна шапка — блазнювата понад міру; дупа у мене величезна й хилитається з кожним кроком — і так далі й у тому ж дусі, бо уява в Персі була не надто багата. Я не відповідав, бо знав, що це йому дошкуляє більше за будь-які взаємні образи, і з кожним новим вигуком він ганьбиться все більше.

Наше селище було таким маленьким, що починалося одразу ж, без шляхетної передмови околиць. Набираючи швидкість, я помчав вулицею: перед тим напоказ глянув на новенький доларовий годинник, теж отриманий на Різдво (у Персі годинник був, але надто хороший, тож носити його не дозволяли), і побачив на ньому 5:57 — тільки й вистачить часу забігти додому, вимити руки з гучним хлюпанням, як подобалося моїм батькам, і рівно о 6:00 сісти на своє місце за столом, схиливши голову в молитві. Персі на той час уже зовсім оскаженів, і я розумів, що зіпсував йому вечерю, а то й увесь вечір. А потім сталося непередбачуване.

Вулицею попереду мене йшли превелебний Амаса Демпстер з дружиною; він тримав її попід руку і горнувся до неї у звичний спосіб, наче оберігав. Я звик до цієї картини, бо ж вони завжди прогулювалися о цій порі, коли опускалися сутінки і більшість селян сідала вечеряти: місис Демпстер була при надії, а у нашому селищі вагітні жінки зазвичай не розгулювали вулицями, якщо

вони посідали вагоме місце в суспільстві, як-от дружина баптистського священника. Персі час від часу кидався у мене сніжками — і жодного разу не влучив, бо я вчасно пригинався: у мене було істинно хлопчаче чуття на сніжки, і я добре знав Персі. Я був упевнений, що він спробує востаннє принизливо зацідити мені межі лопатками, перш ніж я зникну за дверима будинку. Тож я швидко — не бігом, але й не барячись — обігнав Демпстерів саме тоді, коли Персі жбурнув сніжку, і та влучила місис Демпстер у потилицю. Вона скрикнула й ковзнула на землю, чіпляючись за чоловіка; і він встиг би її підхопити, якби одразу ж не озирнувся на того, хто ту сніжку кинув.

Я збирався чкурнути до будинку, але рознервувався: ніколи до того не чув, щоб дорослі кричали від болю, і звук цей видався мені жахливим. Падаючи, вона нервово розридалася, і от уже лежала на землі, а чоловік опустився поруч із нею на коліна, обіймав і говорив до неї ніжно, що було дуже дивно й ніяково для мене, бо я ніколи не чув, щоб одружені — або й будь-які інші — люди так безсоромно виражали свою любов. Я розумів, що спостерігаю справжню «сцену», а батьки завжди застерігали мене від сцен, бо ж це серйозне порушення правил пристойності. Я витріщався на них, а тоді містер Демпстер мене помітив.

— Данні, — мовив він (а я й не знав, що він знає моє ім'я), — позич свої санчата — відвезти дружину додому.

Мене сповнювали провина й каяття, бо я знав, що сніжка призначалася мені, але Демпстери, схоже, взагалі про це не думали. Пастор підняв дружину, що було неважко — вона була мініатюрною жінкою, схожою на підлітку, — поклав на санчата, і поки я тягнув їх до дому Демпстерів, він ішов поряд, незграбно нахилившись до неї, підтримував і белькотів ніжні й підбадьорливі слова, бо вона ридала, наче дитина.

Їхній будинок був недалеко, за рогом, але поки я дістався туди й подивився, як містер Демпстер заводить дружину всередину, не запрошуючи мене зайти, минуло кілька хвилин по шостій, і на вечерю я вже запізнився. Утім, усе одно гайнув додому (лише на мить зупинившись на місці нещасного випадку), вимив руки, прослизнув за стіл і почав перепрошувати, дивлячись просто в суворі, допитливі очі матері. Своїй оповіді я додав історичних барв, активно, але не до абсурду, підкреслюючи свою роль доброго самарянина. Від здогадок про те, звідки прилетіла сніжка, я утримувався, і, до мого полегшення, мати не допитувалася. Значно більше її цікавив стан місис Демпстер, і коли вечеря була закінчена, а тарілки вимиті, вона сказала батькові, що хоче зайти до Демпстерів — подивитися, чи не потрібна їм допомога.

Таке материне рішення на позір було незвичним, бо ж ми, звісно, ходили у пресвітеріанську церкву, а місис Демпстер була дружиною баптистського пастора. Не те щоби різні парафії нашого селища ворогували між собою, просто було samozрозуміло, що всі піклуються про своїх, якщо тільки не станеться така біда, що без допомоги ззовні не обійтися. Утім, моя мати була, по-скромному, фахівчиною у справах вагітності й дітонародження: доктор Мак-Косланд якось зробив їй великий комплімент: «У місис Рамзі голова на плечах рівно сидить», — тож вона була готова поставити цю рівність на службу чи не кожному, хто її потребував. До того ж мати потай ніжно ставилася до бідолашної, дурненької місис Демпстер, якій був двадцять один рік і яка геть не пасувала за дружину священника.

Тож мати пішла, я взявся за різдвяний додаток до «Газети для хлопчиків», батько читав щось, надруковане дрібними літерами і з вигляду складне, а мій старший брат Віллі — «Подорож „Кашалота“»; до половини

по восьмій ми сиділи разом навколо пічки, задерши ноги на нікелеву огорожу, а тоді нас із Віллі відправили спати. Я ніколи не вмів швидко засинати, тож лежав без сну, коли годинник унизу пробив половину по дев'ятій, а скоро після того почув, що повернулася мати. Димар пічки підіймався з вітальні до коридору нагорі й добре проводив звук. Я навшпиньки вибрався у коридор — Віллі вже спав як убитий, — припав вухом до димаря, наскільки дозволяв його жар, і почув материн голос:

— Забігла дещо взяти. Напевно, на всю ніч затримаюся. Принеси мені всі пелюшки зі скрині, а тоді гайни до Ракла, хай дасть тобі великий пакет вати, якнайкращої, і неси його до Демпстерів. Лікар каже, якщо великого не буде, бери два маленьких.

— Тобто почалося?

— Так. І зарано. Можеш лягати без мене.

Але батько, звісно ж, на неї зачекав: мати повернулася о четвертій ранку, стримана й похмура, як я зрозумів з її голосу, коли вона переговорила з батьком, перш ніж знову піти до Демпстерів — я не знав чому. Але сам лежав без сну, з дивним відчуттям провини.

Так рано-вранці 28 грудня 1908 року народився Пол Демпстер, безсумнівно, вам знайомий (хоча і не під цим іменем).

2

Дорогий мій директоре, я навмисно почав свою оповідь із народження Пола Демпстера, бо саме воно стало причиною багатьох подальших подій. Але ви запитаете: чому я взагалі до вас пишу? Стільки років нашого професійного знайомства я поводився щодо свого особистого життя вельми стримано, то що ж тепер штовхає мене до цієї розповіді?